

ks. dr hab. Marek Stokłosa, prof uczelni
Wydział Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Decyzją Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów (pismo z 4 marca 2020 r.; BCK – I – L – 10846/19) zostałem powołany w skład komisji habilitacyjnej w charakterze recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym p. dr Anny Marii Słowikowskiej.

Recenzję w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Anny Marii Słowikowskiej przygotowałem na podstawie:

- pisma Dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Lublinie z dnia 1 lipca 2020 roku;

- przekazanej wraz z pismem odpowiedniej dokumentacji postępowania habilitacyjnego, w tym również z dołączonymi kopiami tekstów publikacji naukowych Habilitantki;

- obowiązujących przepisów, w szczególności: 1) Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę o szkolnictwie wyższym i (Dz.U. 2018 r. poz. 1669); 2) Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz.U. 2017 poz. 1789); 3) Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. 2018 poz. 261); 4) Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. 2011 poz. 1165).

Zgodnie z art. 18a. ust. 7 w zw. z art. 16 ust. 1 i 2 ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz.U. 2017 poz. 1789) recenzent powinien ocenić czy osiągnięcia naukowe wnioskodawcy spełniają kryteria określone w art. 16 ww. ustawy. W przepisie tym ustawodawca wskazuje, że do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej, a także ta, która jednocześnie wykazuje się istotną aktywnością naukową i organizacyjną.

Pani dr Anna Maria Słowikowska uzyskała stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne” na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w 2013 roku. Dysertacja doktorska ukazała się drukiem w formie monografii, wydanej przez Towarzystwo Naukowe KUL w 2014 roku. Po zdobyciu stopnia naukowego doktora Habilitantka była aktywna w badaniach naukowych oraz publikowaniu, głównie na poziomie krajowym.

I. Ocena dorobku naukowo-badawczego p. dr Anny Marii Słowikowskiej

W swoim autoreferacie, przedstawiając opis dorobku i osiągnięć naukowych, jako główne osiągnięcie naukowe stanowiące znaczący wkład w rozwój naukowy dyscypliny prawa kanonicznego Habilitantka wskazuje monografię pt. „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Źródła inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego” (Towarzystwo Naukowe KUL 2019, ss. 281). Do pozostałych osiągnięć naukowych, wskazujących na istotną aktywność naukową po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, Habilitantka zalicza 17 publikacji, w tym 14 artykułów (12 w czasopiśmie z poprzedniej listy B) MNISW, w tym 2 w języku angielskim, 1 artykuł z listy C) oraz 1 artykuł spoza listy w języku czeskim). Ponadto zostały opublikowane przez Habilitantkę 3 artykuły naukowe jako rozdziały w monografii, w tym 1 w języku angielskim i 1 w języku ukraińskim.

I.1. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako swoje główne osiągnięcie naukowe dr Anna Słowikowska wskazała monografię „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Źródła inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego” (Towarzystwo Naukowe KUL 2019, ss. 281). Autorka podjęła się ukazania nowego zagadnienia w przestrzeni naukowej dotyczącego wkładu Stefana kard. Wyszyńskiego w rozwój prawa kanonicznego na Soborze Watykańskim II wraz z jego posoborową implikacją w obszarze kościelnego prawa konstytucyjnego oraz kościelnego prawa publicznego. Współcześnie, w okresie przygotowań do wyniesienia kard. Wyszyńskiego do grona błogosławionych, ukazało się wiele publikacji

nie tylko popularno-naukowych, ale także naukowych, przedstawiających Prymasa Tysiąclecia i jego wpływ na życie Kościoła w Polsce pod wieloma aspektami. Wśród nich można spotkać także i te ukazujące jego rolę w trakcie obrad Soboru Watykańskiego II oraz w procesie recepcji postanowień tegoż Kolegium Biskupów przez Kościół w Polsce. Niewątpliwie brakowało w polskiej literaturze kanonistycznej opracowania, które przedstawiałoby nie tylko udział kard. Stefana Wyszyńskiego na Soborze Watykańskim II w tworzeniu nowego ujęcia prawa kanonicznego, ale także recepcji tego wkładu we współczesnym rozwoju prawa kanonicznego w duchu Soboru. Tę lukę wypełnia rozprawa habilitacyjna Pani dr Anny Słowikowskiej. Stąd też wybór tematu rozprawy należy ocenić pozytywnie, zważywszy na jego aktualność, mimo upływu blisko 30 lat od śmierci wybitnego męża stanu, jakim był niewątpliwie Sługa Boży Stefan kard. Wyszyński.

Monografia Pani dr Anny Słowikowskiej składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia, wykazu bibliograficznego, streszczenia w języku francuskim i angielskim oraz spisu treści w trzech językach: francuskim, angielskim i polskim. Jej układ jest prawidłowy i przejrzysty. Podział treści rozprawy na trzy rozdziały jest ujęty w sposób właściwy. Zakres tematyczny poszczególnych rozdziałów jest jasno określony i odpowiadający treści, którą zawiera. Każdy rozdział jest poprzedzony wstępem, którego treść wprowadza w tematykę badań. Poszczególne rozdziały zostały podzielone na szczegółowe podrozdziały, co porządkuje tematykę monografii i ułatwia czytelnikowi łatwe odnalezienie odpowiedniego zagadnienia. Nie występują istotne różnice w objętości pomiędzy poszczególnymi rozdziałami. Zachowanie tej symetrii świadczy nie tylko o dużej dyscyplinie badawczej Habilitantki, ale także o umiejętności prowadzenia przez nią klarownego i syntetycznego wywodu naukowego. Zakończenie poszczególnych rozdziałów stosownymi podsumowaniami pozwala na szybkie zorientowanie się odnośnie do zagadnień, które habilitantka uznaje w danym rozdziale za najważniejsze.

W obszernym wstępie do monografii Habilitantka przytoczyła motywy, które ją skłoniły do podjęcia badań naukowych w wybranym przez nią temacie, nakreślając przedmiot, cel i metody badawcze. Biorąc pod uwagę osobę Sługi Bożego Stefana kard. Wyszyńskiego jako wybitnego pasterza Kościoła w Polsce oraz zakres uprawianego przez niego prawa kanonicznego, uzasadnia przekonująco zawężenie przedmiotu badań do dwóch obszarów prawa kanonicznego, a mianowicie do kościelnego prawa publicznego i konstytucyjnego. To zawężenie należy uznać za trafne, gdyż po lekturze niniejszej monografii czytelnik dojdzie do

przekonania, że większość postulatów, propozycji i wniosków przedstawianych na Soborze przez Prymasa z zagadnień prawnych dotyczyła wyżej wspomnianych dziedzin prawa.

Konstrukcja monografii autorstwa Pani dr Anny Słowikowskiej jest prosta i obejmuje jedynie trzy rozdziały. Ograniczona liczba rozdziałów może budzić, przy pobieżnym przeglądzie rozprawy, obawę u czytelnika, czy opracowanie ma całościowy charakter. Jednakże, gdy zgłębimy zarysowane we wstępie uzasadnienie przejętej przez Autorkę konstrukcji, to po dogłębnej lekturze treści poszczególnych rozdziałów stwierdzimy kompleksowy charakter opracowania. Habilitantce udało się uniknąć nadmiernego rozbudowania struktury pracy, biorąc wieloaspektowy charakter wkładu Prymasa Tysiąclecia w przygotowanie i przebieg merytoryczny Soboru Watykańskiego II. Autorka rozprawy, trzymając się wiernie obranej metodologii badawczej, uniknęła nadmiernego skomplikowania treści przez umiarkowane przedstawienie treści czy wątków pobocznych. Mając na względzie wybitną postać Sługi Bożego Stefana kard. Wyszyńskiego, istniało takie ryzyko rozciągnięcia tejże monografii o wątki poboczne, które nie wniosłyby nic nowego do nauki prawa kanonicznego, a które jedynie doprowadziłyby do nadmiernego skomplikowania treści rozprawy, co mogłoby doprowadzić do zagubienia zasadniczej jej tezy w gąszczu bardzo wielu, dość interesujących zagadnień z życia przyszłego Błogosławionego, lecz drugorzędnych dla zasadniczego wyводу naukowego.

Pod względem konstrukcyjnym rozprawę należy ocenić pozytywnie. Jej strukturę cechuje przejrzystość oraz właściwy dobór treściowy tytułów wyodrębnionych podrozdziałów i dalszych jednostek redakcyjnych. Pod względem treściowym całość opracowania jest kompletna, nie pozostawiając na marginesie istotnych zagadnień, które byłyby jedynie zasygnalizowane, a merytorycznie niedokończone.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym „Stefan Kardynał Wyszyński jako Ojciec Soboru Watykańskiego II” najpierw Habilitantka w sposób wyczerpujący przedstawiła udział Prymasa Tysiąclecia w pracach przygotowawczych Soboru, ze szczególnym zaakcentowaniem jego propozycji ujętych w wotach warszawskim i gnieźnieńskim. Następnie szczegółowo omówiła jego zaangażowanie w organizacji Soboru, ukazując jego aktywność w pracach Komisji Centralnej, Sekretariatu *extra ordinem*, Prezydium Soboru, czy też w innych komisjach, m.in. Papieskiej Komisji ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego. W ostatniej części pierwszego rozdziału przeanalizowała wystąpienia Prymasa Polski na Soborze, a także zgłoszone przez niego pisemne uwagi. Dokonana przez Habilitantkę analiza tejże aktywności pozwoliła jej stworzyć katalog zagadnień podejmowanych przez kard. Wyszyńskiego w trakcie

obrad Soboru Watykańskiego w zakresie prawa kanonicznego, a odnoszących się do kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego. Przez lekturę pierwszego rozdziału jego czytelnik ma możliwość zapoznania się z aktywnością Prymasa Tysiąclecia, która ubogaciła prace i owoce Soboru Watykańskiego II w zakresie będącym przedmiotem recenzowanej monografii.

W rozdziale drugim zatytułowanym „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w odnowie kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego na Soborze Watykańskim II” przedstawiła najpierw wkład Prymasa w odnowę kościelnego prawa konstytucyjnego, biorąc pod uwagę konstytucję dogmatyczną o Kościele *Lumen gentium*, a następnie w odnowę kościelnego prawa publicznego, opierając się na deklaracji o wolności religijnej *Dignitatis humanae* i konstytucji duszpasterskiej w świecie współczesnym *Gudium et spes*. We wstępie do rozdziału, oprócz wprowadzenia do tematyki jego przedmiotu, prezentuje w sposób syntetyczny znaczenie Soboru Watykańskiego II nie tylko dla samego Kościoła, ale także dla współczesnego świata. Zasadniczą treścią rozdziału jest ukazanie, na ile postulaty kard. Wyszyńskiego zostały wykorzystane w dokumentach Soboru Watykańskiego II.

Rozdział trzeci recenzowanej monografii to ukazanie recepcji soborowego nauczania najpierw w kościelnym prawie konstytucyjnym, a następnie w kościelnym prawie publicznym w kontekście postulatów zgłaszanych przez Stefana kard. Wyszyńskiego. Zgodnie z założeniem przyjętym przez Habilitantkę rozdział nie ma charakteru analitycznego, a jedynym jego celem było wskazanie tych postulatów, które zostały uwzględnione w nauczaniu Soboru watykańskiego i pozostają nadal jako źródło inspiracji dla rozwoju kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego.

Lektura przedłożonej monografii do recenzji pozwala stwierdzić, że jej Autorka zrealizowała cel badawczy. Nie skupiła się wyłącznie na powielaniu już szeroko opracowanego w literaturze ogólnego wkładu Stefana kard. Wyszyńskiego w przygotowanie i przebieg Soboru Watykańskiego, ale przede wszystkim ukazała te jego postulaty z zakresu prawa kanonicznego, które zostały przyjęte przez Sobór i stały się tym samym pośrednimi źródłami inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego. Nie ulega wątpliwości, że problematyka podjęta w monografii i jej zakres są właściwe dla rozprawy habilitacyjnej z zakresu prawa kanonicznego.

Od strony formalnej rozprawa legitymuje się metodologiczną poprawnością. Zrealizowanie wytyczonego celu było możliwe przez zastosowanie odpowiednich metod

badawczych i przez wykorzystanie właściwych źródeł. Monografię dr Anny Słowikowskiej oceniam jako bardzo dobrze osadzoną źródłowo oraz popartą poprawnie dobraną literaturą kanonistyczną, szczególnie z zakresu kościelnego prawa konstytucyjnego oraz kościelnego prawa publicznego. Autorka dokonała trudu przestudiowania obszernego materiału źródłowego, które pozwoliło najpierw ukazać wkład kard. Stefana Wyszyńskiego w przygotowanie i przebieg Soboru Watykańskiego, a następnie implikację tego wkładu w rozwój kościelnego prawa publicznego i konstytucyjnego.

Strona warsztatowa pracy jest na wysokim poziomie. Język rozprawy jest poprawny i właściwy dla publikacji z zakresu prawa kanonicznego. Styl narracji jest staranny, dowodzenia są zrozumiałe i logiczne, zdania dobrze zbudowane, niebudzące wątpliwości co do przekazanej przez Habilitantkę treści. Ponadto jej argumentacje są zawsze starannie udokumentowane materiałem źródłowym i odpowiednimi pozycjami literatury. Praca jest napisana w sposób łatwy dla odbioru przez każdego czytelnika, nie tylko naukowca, gdyż Habilitantka nie tylko używa przejrzystego języka, ale przede wszystkim unika zbędnego słowotwórstwa i nadużywania zbędnych zwrotów.

Przypisy są sporządzone poprawnie. Należy podkreślić, że Habilitantka wielokrotnie nie ogranicza się jedynie do prostych przypisów odsyłających do źródeł bądź do literatury, ale wiele odsyłaczy ma również charakter merytoryczny poprzez wzbogacenie tekstu o kolejne, istotne informacje.

Jeśli chodzi natomiast o zastrzeżenia czy też krytyczne spostrzeżenia, to po lekturze tak interesującego studium badawczego trudno je dostrzec. Nasuwa mi się uwaga, o braku w bibliografii, w dokumentach przygotowawczych i wotach [Soboru Watykańskiego II], poz. 1.3.1, odpowiedniego wyodrębnienia interwencji kard. Stefana Wyszyńskiego w okresie przygotowawczym do Soboru, jak i jego wot. Patrząc na spis treści ma się wrażenie jakoby obraz interwencji jest zawężony jedynie do wypowiedzi Prymasa w Auli soborowej i do jego pisemnych uwag. Natomiast zasadnicze jego postulaty czy propozycje w okresie przygotowawczym do Soboru zostały umieszczone w ogólnym wykazie dokumentów.

Reasumując nie mam wątpliwości, że przedstawiona przez Panią dr Annę Słowikowską rozprawa habilitacyjna pt. „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Źródła inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego” (Towarzystwo Naukowe KUL 2019, ss. 281) stanowi znaczny wkład Habilitantki w rozwój prawa kanonicznego jako dyscypliny naukowej.

I.2. Ocena pozostałego dorobku naukowo badawczego Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora

Recenzję na temat pozostałego dorobku naukowego Habilitantki przedstawię w oparciu o osiągnięcia naukowe przedłożone w dokumentacji (Autoreferat s. 11-15) oraz lekturę opublikowanych artykułów naukowych.

Na dorobek naukowy Pani dr Anny Słowikowskiej, po uzyskaniu stopnia doktora składa się 17 oryginalnych artykułów naukowych, 3 współredakcje monografii, 18 sprawozdań, 1 hasło encyklopedyczne, 1 recenzja, 3 biogramy, 2 prace translatorskie oraz 8 innych prac popularno-naukowych.

Większość artykułów została opublikowana w czasopismach z listy B) (12 artykułów, w tym 2 języku angielskim). Jeden artykuł został opublikowany w czasopiśmie z listy C) („Roczniki Humanistyczne”). Natomiast 3 artykuły są rozdziałami w monografii. Jeden z artykułów został opublikowany w czasopiśmie spoza listy ministerialnej. Klasyfikacja punktowa artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych została podana według poprzedniej listy oceny czasopism naukowych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, gdyż ta klasyfikacja będzie uwzględniana w przyszłej ewaluacji dyscyplin naukowych w przypadku artykułów opublikowanych w latach 2017-2018. Natomiast w wykazie dorobku Habilitantka nie wskazała żadnego artykułu opublikowanego w roku 2019, który byłby oceniany już według aktualnie obowiązującej listy. Można domniemywać, że cały wysiłek badawczy Habilitantka skupiła na ukończeniu głównego osiągnięcia naukowego jakim jest monografia naukowa pt „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Źródła inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego” (Towarzystwo Naukowe KUL 2019, ss. 281).

Większość artykułów została opublikowana w polskich czasopismach naukowych takich jak: „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”; „Teka Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk oddział w Lublinie”; „Roczniki Nauk Prawnych”; „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich”; „Studia Redemptorystowskie”; „Kościół i Prawo”. Główny język publikacji artykułów to język polski, za wyjątkiem trzech artykułów w języku angielskim, jednego w języku czeskim oraz jednego ukraińskim. Pewien niedosyt w dorobku naukowym Habilitantki stanowią recenzje prac naukowych. Została opublikowana zaledwie jedna recenzja.

Dorobek naukowy Habilitantki jest niewiele zróżnicowany tematycznie. Jej podstawowe kierunki badań to kościelne prawo publiczne i kościelne prawo konstytucyjne, oraz kontynuacja badań dotyczących uświęcającego zadania Kościoła, rozpoczętych w związku z przygotowaniem dysertacji doktorskiej pt. „Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne”, która następnie ukazała się drukiem nakładem Towarzystwa Naukowego KUL w roku 2014.

W twórczości naukowej Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora, kierunek wiodący badań wyznaczają publikacje poświęcone wybranym zagadnieniom z kościelnego prawa konstytucyjnego. Powstałe opracowania naukowe dotyczyły aktualnych i ważnych zagadnień, a mianowicie: 1) rozumienia funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi; 2) znaczenia pojęcia *munus* w wykonywaniu władzy biskupa diecezjalnego; 3) przynależności do Kościoła; 4) podstawowych obowiązków i praw wiernych; 5) posługi lektora i akolity.

Drugi obszar badań związany jest z kościelnym prawem publicznym. Publikacje Habilitantki z tego zakresu skupiają się wokół źródeł Soboru Watykańskiego II w kontekście zasad relacji Kościół-państwo. Ponadto podjęła krytykę prawa do aborcji w kontekście prawa naturalnego.

Ostatni obszar jest kontynuacją badań związanych z przygotowaniem rozprawy doktorskiej w zakresie uświęcającego zadania Kościoła. W tej dziedzinie Habilitantka zaznaczyła swoją autorską obecność publikując prace dotyczące udzielania chrztu dzieciom oraz sprawowania Eucharystii przez kapłana uzależnionego od alkoholu.

Ocena wyżej przedstawionego dorobku naukowego Pani dr Anny Słowikowskiej jest jednoznacznie pozytywna. Publikacje jej autorstwa stanowią prace oryginalne, odpowiadające kierunkowi zainteresowań naukowych. Wszystkie analizowane teksty świadczą o kompetencjach merytorycznych i metodologicznych Habilitantki, co z kolei dowodzi o ciągłym progresie jej rozwoju naukowego. Przedstawiony w autoreferacie dorobek naukowy jest ilościowo wystarczający do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Wprawdzie głównym przedmiotem zainteresowań badawczych jest kościelne prawo publiczne i kościelne prawo konstytucyjne, to jednak w jej dorobku naukowym odnotować można także inne zagadnienia badawcze z prawa kanonicznego, nie tylko te dotyczące uświęcającego zadania Kościoła.

Wszystkie publikacje Pani dr Anny Słowikowskiej cechują się wysokim poziomem wnikliwości naukowej. Są one prawidłowo skonstruowane i oparte na odpowiednim materiale

źródłowym oraz poparte właściwą literaturą. Na szczególną aprobatę zasługuje łączenie przez Habilitantkę zagadnień kanonistycznych z prawem cywilnym. Bez wątplenia należy stwierdzić, że jej publikacje ogłoszone drukiem wnoszą istotny wkład do nauki prawa kanonicznego.

II. Ocena działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej i popularyzatorskiej oraz działalności organizacyjnej

Odrębną część dorobku naukowego stanowi aktywność Habilitantki w zakresie projektów badawczych. Była wykonawcą trzech projektów realizowanych ze środków zewnętrznych (Autoreferat s. 14). Na uwagę zasługuje jej udział w projekcie pt. „Leksykon Prawa Kanonicznego, w ramach którego jest autorem 33 haseł, które zostały opublikowane po wniesieniu przez Habilitantkę wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego. Uczestniczyła także w projekcie dokończenia edycji 20-tomowej Encyklopedii Katolickiej. Aktualnie realizuje jako wykonawca projekt pt. „Registration of Churches and Religious Societies” finansowany przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki. Ponadto złożyła kilka nowych projektów badawczych, które nie zostały jeszcze rozstrzygnięte.

W ocenie pozostałych osiągnięć działalności naukowej należy zwrócić uwagę na działalność ekspercką Habilitantki (Autoreferat s. 15). Była współautorem 4 opinii prawnych, które dotyczyły następstwa prawnego kościelnych osób prawnych, relacji biskup-prezbiter w zakresie zwierzchnictwa i nadzoru, ważności umowy dzierżawy zawartej przez kościelną osobę prawną bez uzyskania uprzedniej zgody kompetentnej władzy kościelnej, nielegalności aktów administracyjnych w prawie kanonicznym.

Analizując pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitantki należy pokreślić jej aktywne uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych (Autoreferat s. 15-16). Wygłosiła 5 referatów na konferencjach międzynarodowych i 8 referatów na konferencjach ogólnopolskich. Ponadto była współorganizatorem 8 konferencji międzynarodowych i w takiej samej liczbie konferencji o zasięgu krajowym. Jej udział w wielu konferencjach zaowocował opublikowaniem 18 sprawozdań w różnych krajowych czasopismach naukowych.

Pani dr Anna Słowikowska jest od 2009 roku zatrudniona na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie w Instytucie Prawa Kanonicznego, najpierw jako asystent w Katedrze Prawa Sakramentów i Instytutów Życia Konsekwentnego, a następnie od 2014 roku, po uzyskaniu doktoratu, jako adiunkt w

Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego. W ramach zaangażowania dydaktycznego prowadziła wykłady i ćwiczenia z 16 przedmiotów. Ponadto była recenzentem 29 prac magisterskich i jest promotorem pomocniczym w 3 przewodach doktorskich (Autoreferat s. 16).

W działalności organizacyjnej należy podkreślić aktywne uczestnictwo Habilitantki w pracach na rzecz Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Była m.in. sekretarzem Katedry Prawa Sakramentów i Instytutów Życia Konsekwentnego (2009-2014); członkiem Wydziałowej Komisji ds. Promocji (rok akademicki 2012/2013; 2013/2014; 2014/2015; 2015/2016); sekretarzem Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji (2013-2017); koordynatorem ds. promocji na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji (2016 r.); przedstawicielem nauczycieli akademickich nieposiadających tytułu naukowego profesora lub stopnia naukowego doktora habilitowanego w Radzie Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL na kadencję 2016-2020; koordynatorem wspierającym sekcję prawa kanonicznego w Klinice Prawa; sekretarzem Komisji do przeprowadzenia wewnętrznego postępowania konkursowego na dwa stanowiska asystenta Katedrze Historii Ustroju i Prawa w Instytucie Prawa na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL; przewodniczącą Komisji Wyborczej do przeprowadzenia wyborów uzupełniających pracowników niebędących nauczycielami akademickimi do Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL na kadencję 2016-2020.

Habilitantka od wielu lat jest zaangażowana również w działalność na rzecz czasopism naukowych, jako: członek kolegium redakcyjnego „Biuletynu Stowarzyszenia Kanonistów Polskich”; członek kolegium redakcyjnego „Biuletynu Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”; członek kolegium redakcyjnego „Kościół i Prawo”; członek i sekretarz komitetu redakcyjnego „Roczników Nauk Prawnych”; członek i sekretarz komitetu redakcyjnego „Teki Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie”; recenzent czasopism naukowych: „Annales Canonici”, „Teologia Młodych”, „Kieleckie Studia Teologiczne”.

Pani dr Anna Słowikowska jest członkiem różnych towarzystw naukowych: Stowarzyszenia Kanonistów Polskich (od 2006 r.); Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (od 2009 r.); Wydziału Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (od 2013 r.); Komisji Prawniczej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie (od 2015 r.).

Przedstawione wyżej osiągnięcia naukowo-badawcze, dydaktyczne, popularyzatorskie oraz organizacyjne Pani dr Anny Słowikowskiej pozwalają uznać, że Habilitantka jest kompetentnym naukowcem w środowisku kanonistów polskich. Jej działalność została dostrzeżona przez władze rektorskie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, które za całokształt wspomnianych osiągnięć przyznały jej 6 razy specjalne nagrody (Autoreferat s. 17-18).

Oceniając całokształt ww. osiągnięć należy stwierdzić, że habilitantka spełnia kryterium dysponowania odpowiednim dorobkiem naukowo-badawczym, dydaktycznym, organizatorskim w obszarze krajowym i międzynarodowym.

III. Konkluzja recenzji

Przedstawiony dorobek naukowy p. dr Anny Słowikowskiej spełnia wymagania stawiane kandydatom do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie prawo kanoniczne, określone w art 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, a także w przepisach rozporządzeń Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Szczególnie rozprawa habilitacyjna pt. „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Źródła inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego” (Towarzystwo Naukowe KUL 2019, ss. 281) stanowi znaczący wkład do nauki prawa kanonicznego.

Konkludując stwierdzam, że rozprawa habilitacyjna p. dr Anny Słowikowskiej wraz z innymi jej osiągnięciami naukowymi, dydaktycznymi i organizacyjnymi stanowi podstawę do nadania kandydatce stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie prawo kanoniczne. Wobec powyższego opowiadam się za dopuszczeniem Habilitantki do dalszych czynności przewodu habilitacyjnego.

Dr Marek Stokłosz

Warszawa, 9 listopada 2020 roku